

Vodní „dílo“ Nové Mlýny

Zdroj: <http://mechy.paraglide.cz>

Obsah

- ✱ Historie
- ✱ Vodní dílo Nové Mlýny
- ✱ V čem je problém?
- ✱ Současnost a vyhlídky do budoucnosti

Historie

- ✦ Původně druhově velmi bohatý lužní les (největší druhová rozmanitost na našem území)
- ✦ Osídlení již od paleolitických dob – lovci mamutů
 - bohatá archeologická naleziště => zaopatřenost zdejších obyvatel
- ✦ V dobách poledových byla vnitrozemská delta Jihlavy, Svratky a Dyje pod nánosy štěrku porostlých listnatými lesy
 - na říčních terasách pastevectví, v močálovitém údolí lov ryb a zvěře
- ✦ Doba bronzová: tlupy Slovanů zakládaly pevnosti
- ✦ Římské osídlení: obrovské polní tábory, zděné velitelské stanoviště, lázně
- ✦ Druhová bohatost (snadný zisk potravy)

Historie

- * „Klidnost“ řeky – bez silných záplav apod.
 - chov ovcí až do konce 19.stol
 - do r. 1880 rybníkářství v Mušově
- * Záplavy: první zmíněné 1862 na Jihlavě (bořily i domy)
 - další silné povodně v 80. letech 19. stol; 1920; 1926
- * Po kolektivizaci, rozorání mezí a mokřad v povodích Jihlavy, Dyje a Svratky dochází pod Pálavou k častým povodním
 - „když se Dyja v únoru vyleje, bude mít do roka ešče sedum mladých“
 - ničivá záplava 1956; povodeň 1965 (voda se vylila v polovině března a začala klesat v červenci)

Historie

-
- ✱ Povodně byly impulsem „budovatelům světlých zítřků“ na zkrocení řek
 - ✱ Už v r. 1959 dohoda o komplexní úpravě vodních toků na jižní Moravě
 - O krajině pod Pálavou:
 - „meandry ustupují, mizí močály a divoké vodní plochy, voda se soustřeďuje do vybudovaných vodních nádrží, které se stávají novými hodnotami krajiny – ta se mění, doplňují se nové estetické prvky, odrážející vyšší úroveň organizace lidské práce“
 - Na hlavní přehradní hrázi z betonu vyzděné verše od J.Skácela:
 - „Divoké husy s křikem táhnou k jihu a vodní slípky po hladině plavou, promlouvá vítr v řadách kukuřice, je konec žízně pod Pálavou“

Situace před zatopením

Pravidelné jarní záplavy

Zdroj: www.ikoktejl.cz; reprofoto Jarmila Kocourková

Vodní „dílo“ Nové Mlýny

- * Stavba začala v r.1975, dílo měly tvořit tři přehrady
- * Horní zdrž (u obce Pasohlávky, nazvaná Mušovská)
 - 528 ha; slavnostně dokončena a napuštěna v srpnu 1978
- * Střední zdrž (Věstonická i když zaplavila obec Mušov)
 - 1031 ha; stavěla se déle, problémy; napouštěna nadvakrát (1983, 1987)
- * Dolní zdrž (Novomlýnská)
 - 1834 ha; dostavěla a napustila se r. 1989
- * 3 hlavní kvality:
 - Podmínky pro rekreaci až 150 000 lidí
 - Umělé záplavy na 35 000 ha v ČR a 10 000 ha na Slovensku
 - Zabránění záplavám na asi 15 000 ha lesní a zem. půdy

Vodní „dílo“ Nové Mlýny

✱ Realita:

- Rekreace povolena pouze v kempu u dolní nádrže
 - několik tisíc turistů během letních měsíců
 - koupání na vlastní nebezpečí – voda plná řas a sinic
- Rekreace „načerno“
 - Dvě desítky černých staveb, městečko obytných přívěsů, vysloužilé maringotky, odložený železniční vagon
- Nejspokojenější rekreanti: sportovní a profesionální rybáři, pytláci; rybolov povolen ve všech nádržích
- Závlahy vybudovány asi na 1/3 plánované plochy; než se stihly před rokem 89 zkolaudovat, byly z velké části rozkradeny
- Retenční schopnost naplněných nádrží je minimální
 - To potvrzuje i Povodí Moravy, současný správce díla
 - Část povodní z r.1997 byla zadržena – díky spuštěné vodní ploše o 85 cm kvůli úpravám

Situace po zatopení území

Zdroj: www.ikoktejl.cz; foto: RNDr Petr Macháček

Zdroj: www.rybarka.cz

V čem je problém?

✱ Jde o devastaci (?degradaci?):

- 1100 ha lužních lesů
- inundačních luk s hlavatými vrbami a stříbřitými záhony teplomilných kavylů (*stipa joannis*)
- jedinečného mokřadu světového významu Pansee, hnízdiště vzácných rybáků obecných (*sterna hirundo*), bahňáků a kachen
- selských lesů se stromovými hnízdy plachých hus
- Meandrů Svratky a Dyje s mrtvými říčními rameny, které pokrývali koberce leknínů a stulíků
- snížení druhové rozmanitosti ptáků: z 88 hnízdících na 20-25 hnízdících druhů
- a mnoho dalšího, před stavbou nepoznaného bohatství

V čem je problém?

✦ Začátek 90.let – ekonomicko-ekologická studie

- analýza kroků pro znovuvytvoření biokoridoru propojujícího přerušené lesy
- 1.krok: snížení hladiny prostřední a spodní nádrže o 85 cm
- ještě před aplikací: správa nádrží z min. ŽP na min. zemědělství

✦ Správa ministerstva zemědělství

- rybářské právo na státní vodě získala akciová společnost
- povolení rybolovu pomocí elektrických agregátů a to od jara do zimy; na zákonnou míru některých druhů se nemusí hledět
- prý se jedná o nádrž rybníčního typu => ve skutečnosti jde o dokonalý říční systém (3 řeky vtékající, 1 vytékající)
- Od r. 1999 posun povolení rybolovu od poloviny června

V čem je problém?

✱ 1997: revitalizační opatření:

- výstavba dvou umělých ostrovů ve střední nádrži; 60 mil. Kč
- Zlepšení biotopu pro ohrožené druhy
- 2 mouchy 1 ranou: čištění říčního koryta Jihlavy a Svratky a z říčních sedimentů vybudovat ostrovy
- problém: říční sedimenty ve vodním sloupci neudrží tvar => zpevňování břehů lomovým kamenem (=nevhodný materiál pro znovuvytvoření litorální zóny)
- 4 roky, strach, že se na odvodněných územích vyskytne rumištní flóra s hnijící vodou, komáry a botulinovými bakteriemi
- sám od sebe se začal s nebývalou rychlostí vyvíjet lužní les => návrat živočichů
- Po 3 sezónách se vytvořil plnohodnotný lužní les na 60 ha

Bujení vegetace na obnažených územích během revitalizace

Zdroj: www.ikoktejl.cz; foto: Miroslav Šebela

Současnost a vyhlídky do budoucnosti

✱ 2001: konec stavby

- zvednutí hladiny o 50 cm a zatopení 90% zarostlých ploch
- vše živé co nemělo křídla nebo rychlé nohy zůstalo pod vodou
- potopeny zhruba 3 miliony stromů – nastartován hnilobný proces
- ze 2 několikahektarových ostrovů zbyl pouze 1 ha souše, zbytek je pod vodou a ční pouze koruny stromů
- na jaře 2002 se vraceli ptáci – jejich loňská hnízdiště byla zatopena

Současnost a vyhlídky do budoucnosti

✧ Podání trestních oznámení

- 2001: rozhodnutí ministerstva zemědělství o zachování výšky hladiny na 170 m n.m.
- zapojení ministerstva ŽP, ombudsmana, ústavního soudu, Ekologického právního servisu, ...
- srpen 2004: rozhodnutí Nejvyššího správního soudu o znovuprojednání problému
- 14.9.2004 – rozhodnutí o snížení hladiny na 169,5 m n.m.
- jde o finální rozhodnutí ???...

Zdroje:

- * ŠEBELA Miroslav; Případ přehrada; Geografický magazín Koktejl, Ročník XI., číslo 9, září 2002; str.30-42
- * PIGULA Topí; Mela kolem Nových Mlýnů; Geografický magazín Koktejl; Ročník X., číslo 7, červenec 2001
- * <http://www.ikoktejl.cz>
- * <http://www.rybarka.cz>
- * <http://foto.mikulov.net>
- * <http://mechy.paraglide.cz>
- * <http://i-eps.cz>